

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 230/2010-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 28. októbra 2010 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti A. T., B., a J. T., B., zastúpených advokátkou JUDr. I. B., B., ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava V v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 150/91 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 10/2007, za účasti Okresného súdu Bratislava V a Krajského súdu v Bratislave, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo A. T. a J. T. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava V v konaní vedenom pod sp. zn.

11 C 150/1991 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 10/2007 porušené boli.

2. Krajskému súdu v Bratislave prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 10/2007 konal bez zbytočných prietáhov.

3. A. T. priznáva finančné zadosťučinenie v sume 6 000 € (slovom šesťtisíc eur), ktoré mu je Okresný súd Bratislava V povinný vyplatiť v sume 4 000 € (slovom štyritisíc eur) a Krajský súd v Bratislave v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur) do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. J. T. priznáva finančné zadosťučinenie v sume 6 000 € (slovom šesťtisíc eur), ktoré mu je Okresný súd Bratislava V povinný vyplatiť v sume 4 000 € (slovom štyritisíc eur) a Krajský súd v Bratislave v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur) do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Okresný súd Bratislava V a Krajský súd v Bratislave sú povinné spoločne a nerozdielne uhradiť A. T. a J. T. trovy konania v sume 492,15 € (slovom štyristodevät'desiatdva eur a pätnásť centov) na účet ich právnej zástupkyne JUDr. I. B., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 8. februára 2010 doručená sťažnosť A. T., B. (ďalej aj „sťažovateľ v 1. rade“), a J. T., B. (ďalej aj „sťažovateľ v 2. rade“, spolu len „sťažovatelia“), zastúpených advokátkou JUDr. I. B., B., ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 150/91

a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaniach vedených pod sp. zn. 13 Co 147/02 a sp. zn. 3 Co 10/2007. Sťažovatelia sú ako právni nástupcovia jedného z pôvodných odporcov účastníkmi uvedených súdnych konaní.

Zo sťažnosti, z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 11C 150/1991 a spisu krajského súdu sp. zn. 3 Co 10/2007 ústavný súd zistil:

Dňa 28. mája 1991 právni predchodcovia navrhovateľov doručili bývalému Obvodnému súdu Bratislava II návrh na začatie konania o vydanie nehnuteľností podľa zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o mimosúdnych rehabilitáciách“) nachádzajúcich sa v katastrálnom území R. Vec bola 3. júla 1991 postúpená z dôvodu vyslovenia miestnej nepríslušnosti bývalému Obvodnému súdu Bratislava V (ďalej len „obvodný súd“). Obvodný súd vo veci vykonal viacero pojednávaní (5. novembra 1991, 7. januára 1992, 21. februára 1992 a 3. apríla 1992), ktoré však boli odročené v zásade bez meritórneho preskúmania veci.

Rok po podaní návrhu na začatie konania zomrel jeden z odporcov [29. mája 1992 (právny predchodca sťažovateľov)] a neskôr aj jedna z navrhovateľiek (21. decembra 1993); v dôsledku toho došlo k zmene okruhu účastníkov konania. Na pojednávaní 9. septembra 1994 okresný súd síce konanie prerušil, ale bez písomného vyhotovenia uznesenia o prerušení konania a následne po skončení dedičského konania po pôvodnej navrhovateľke v konaní ďalej pokračoval uznesením č. k. 11 C 150/1991-80 z 26. mája 1995.

Právna predchodkyňa navrhovateľov v priebehu konania pred okresným súdom (na pojednávaní 3. novembra 1995, pozn.) vzala svoj návrh na vydanie nehnuteľností podľa zákona o mimosúdnych rehabilitáciách proti Miestnemu úradu B.– R. (pôvodnému odporcovi v 1. rade, pozn.) späť a 3. januára 1996 doručila okresnému súdu svoje podanie z 18. decembra 1995, ktorým doplnila svoj návrh na začatie konania aj s ohľadom na zmenu účastníkov konania na strane odporcov. Okresný súd uznesením č. k. 11 C 150/1991-169 z 3. novembra 1995 konanie proti odporcovi v 1. rade zastavil.

Ďalšie pojednávania vo veci sa konali 19. januára, 9. februára a 19. apríla 1996, ktoré však okresný súd v zásade len odročoval z procesných dôvodov, resp. ospravedlnenej neúčasti niektorého z účastníkov konania. Na ďalších pojednávaniach konaných 15. marca

1996 a 10. mája 1996 okresný súd vykonal aj dokazovanie. V roku 1997 sa uskutočnili pojednávania 26. septembra a 14. novembra 1997.

Dňa 30. decembra 1997 podala navrhovateľka návrh na vydanie predbežného opatrenia a na zastavenie konania proti odporcovi v 3. rade J. T. ml. Okresný súd zastavil uznesením č. k. 11 C 150/1991-181 z 11. augusta 1998 konanie proti odporcovi v 3. rade. Návrh na nariadenie predbežného opatrenia okresný súd zamietol uznesením č. k. 11 C 150/1991-171 zo 7. júla 1998. Proti uzneseniu okresného súdu o zamietnutí návrhu na vydanie predbežného opatrenia podala navrhovateľka odvolanie. O odvolaní rozhodoval krajský súd (spis mu bol predložený 16. októbra 1998), ktorý rozhodnutím sp. zn. 16 Co 344/98 z 30. decembra 1998 návrhu navrhovateľky na vydanie predbežného opatrenia vyhovel. Následné písomné vyhotovenie tohto rozhodnutia okresný súd po vrátení spisu krajským súdom doručoval účastníkom až na základe pokynu zo 6. mája 1999.

Po ďalších pojednávaniach konaných v roku 2000 (23. marca, 15. júna a 7. decembra) a v roku 2001 (1. februára, 13. marca, 19. apríla) okresný súd rozsudkom č. k. 11 C 150/1991-289 z 24. apríla 2001 návrhu v časti vyhovel a v časti vrátenia nehnuteľnosti (parc. č. ... a domu, súp. číslo ...) návrh zamietol z dôvodu, že v priebehu súdneho konania došlo zo strany jedného z odporcov k jeho zbúraniu.

Proti prvostupňovému rozsudku podali v auguste 2001 odvolanie sťažovatelia. Spis bol krajskému súdu predložený 25. marca 2002, ktorý o odvolaní rozhodol uznesením č. k. 13 Co 147/2002-408 z 23. júna 2005 tak, že rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konania z dôvodu nedostatočne zisteného skutkového stavu a tiež z dôvodu, že okresný súd nekonal aj s prokurátorom bývalej Obvodnej prokuratúry Bratislava V (neskôr Okresnej prokuratúry Bratislava V), ktorý vstúpil do začatého konania 5. novembra 1991 (spis bol okresnému súdu vrátený 30. novembra 2005).

Po vrátení veci na ďalšie konanie sa ďalšie pojednávania vo veci pred okresným súdom uskutočnili 4. apríla 2006, 26. septembra 2006 a napokon 16. novembra 2006, na ktorom okresný súd opätovne vo veci rozhodol tak, že rozsudkom č. k. 11 C 150/1991-446 zaviazal sťažovateľa v 1. rade vydať navrhovateľom nehnuteľnosti, ktoré boli predmetom uplatneného reštitučného nároku, a v časti návrh zamietol.

Dňa 20. decembra 2006 sťažovatelia podali proti označenému rozsudku súdu prvého stupňa odvolanie. Spis bol odvolaciemu súdu predložený 9. januára 2007. Odvolací súd

okrem toho, že vykonal niektoré prípravné úkony (25. januára 2007 žiadal o vyčíslenie hodnoty nehnuteľnosti, 10. septembra 2007 vyzýval na zaplatenie súdneho poplatku a 21. septembra 2007 zisťoval pobyt jedného zo sťažovateľov), vo veci do podania sťažnosti ústavnému súdu nerozhodol, t. j. vec sa nachádza v štádiu odvolacieho konania a nebola dosiaľ meritórne rozhodnutá.

Podľa názoru sťažovateľov „... *prejednávania veci nie je právne tak zložitá, aby musela trvať skoro 20 rokov bez právoplatného rozhodnutia o veci, sťažovatelia svojim konaním nedali dôvod súdu k predĺženiu konania, lebo sa konaní zúčastňovali a mali záujem na konaní, ale prieťahy v konaní vznikli pomalou a neefektívnou činnosťou súdu*“.

Na základe skutočností uvedených v sťažnosti sťažovatelia zastávajú názor, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 150/91 a postupom krajského súdu v konaniach vedených pod sp. zn. 13 Co 147/02 a sp. zn. 3 Co 10/2007 došlo k porušeniu ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto žiadali, aby ústavný súd o ich sťažnosti nálezom takto rozhodol:

«1) *Základné právo A. T. a J. T. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava V, v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 143/1997 (z obsahu sťažnosti a priloženej dokumentácie zjavne vyplýva, že správne má byť „11 C 150/1991“, pozn.) porušené bolo.*

2) *Základné právo A. T. a J. T. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 13 Co 147/02 a sp. zn. 3 Co 10/2007 porušené bolo.*

3) *Krajskému súdu v Bratislava v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 10/2007 prikazuje konať vo veci bez zbytočných prieťahov.*

4) *Sťažovateľom A. T. a J. T. priznáva finančné zadosťučinenie každému v sume po á 10 000 eur, ktoré je Okresný súd Bratislava V povinný vyplatiť do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.*

5) *Sťažovateľom A. T. a J. T. priznáva finančné zadosťučinenie každému v sume po á 5 000 eur, ktoré je Krajský súd v Bratislava povinný vyplatiť do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu*

6) *A. T. a J. T. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia podľa vyhl. 655/2004 Z. z. z priznanej sumy finančného zadosťučinenia sťažovateľov, ktorú je Okresný súd Bratislava V povinný vyplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.*

7) *A. T. a J. T. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia podľa vyhl. 655/2004 Z. z. z priznanej sumy finančného zadosťučinenia sťažovateľov, ktorú je Krajský súd v Bratislava povinný vyplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.»*

Uplatňovanú výšku primeraného finančného zadosťučinenia sťažovatelia odôvodňujú dlhodobou pretrvávajúcou stavom právnej neistoty a zároveň uvádzajú, že v čase, keď došlo k začatiu konania na okresnom súde, mal sťažovateľ v 2. rade už vybavené stavebné povolenie a vypracované plány rodinného domu, ktorý si chcel postaviť na pozemku, ktorý je predmetom sporu. „*Všetky tieto náklady boli zbytočné, lebo vzhľadom k dĺžke trvania súdneho sporu, upustil... od zámeru postaviť si rodinný dom, ale prišiel o nemalú sumu, ktorú investoval do dokladov a povolení, kým začal súdny spor, ktorý trvá už skoro 20 rokov.*“

Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 230/2010-16 z 3. júna 2010 sťažnosť v časti, ktorou sťažovatelia namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 150/91 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 10/2007, prijal na ďalšie konanie. Vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti. Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval

predsedu okresného súdu, ako aj predsedníčku krajského súdu, aby sa vyjadrili k sťažnosti a zároveň oznámili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Predseda okresného súdu v prípise sp. zn. Spr. 2046/2010 zo 16. júla 2010 oznámil, že netrvá na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, a v prípise sp. zn. Spr. 3567/2010 z 27. augusta 2010 sa vyjadril k sťažnosti a ďalej uviedol, že *„na základe sťažnosti vyššie označených účastníkov konania som prešetril stav konania vo veci č. k. 11 C 150/1991 a zistil som, že súd vo veci nekonal plynule a efektívne. V danej veci možno rozložiť neprimeranú dĺžku konania pre okresný súd ako aj pre krajský súd. Okresný súd vo veci vydal prvý krát rozhodnutie 24. 4. 1991, na základe podaného odvolania spis bol predložený krajskému súdu 25. 3. 2002. Spis sa vrátil z krajského súdu 30. 11. 2005 a rozhodnutie bolo zrušené a vrátené na nové konanie. Okresný súd opätovne vo veci vydal rozhodnutie 16. 11. 2006, na základe odvolania odporcov spis bol predložený krajskému súdu 9. 1. 2007 a v súčasnosti sa spis nachádza na krajskom súde na rozhodnutie o odvolaní.*

Vo veci je určený termín pojednávania na deň 14. 10. 2010. Na Okresnom súde Bratislava V, kde vec napadla 1. 8. 1991 bolo vo veci vytýčených viacero pojednávanií, ktoré boli odročované pre rôzne príčiny a boli obdobia, kde vo veci konané plynulé nebolo.

Celkove možno súhlasiť s názorom sťažovateľov, že konanie trvá neprimerane dlho, v podstate 19 rokov.

Zo spisu som zistil, že vo veci za toto obdobie konali štyria sudcovia, čo rovnako malo vplyv na dĺžku konania.“

Predseda krajského súdu sa k sťažnosti vyjadrila v prípise sp. zn. Spr. 3381/2010 z 21. júla 2010, v ktorom okrem iného uviedla, že *„... JUDr. J. C., predsedníčka senátu uviedla, že v danom štádiu samotného priebehu tohto súdneho konania, keď je vo veci vytýčený termín pojednávania, stanovený na deň 14. 10. 2010 o 10,30 hodine sa k veci nevyjadrí“*. Predsedníčka krajského súdu zároveň uviedla, že netrvá na ústnom prerokovaní veci pred ústavným súdom.

Dňa 6. septembra 2010 ústavný súd vyzval právnu zástupkyňu sťažovateľov, aby sa vyjadrila, či trvá na konaní ústneho pojednávania, a zároveň jej zaslal vyjadrenia predsedu

okresného súdu sp. zn. Spr. 2046/2010 zo 16. júla 2010 a sp. zn. Spr. 3567/2010 z 27. augusta 2010 a vyjadrenie predsedníčky krajského súdu sp. zn. Spr. 3381/2010 z 21. júla 2010 na vedomie a prípadné zaujatie stanoviska.

Právna zástupkyňa sťažovateľov v podaní doručenom ústavnému súdu 17. septembra 2010 oznámila, že netrvá na ústnom pojednávaní vo veci, a zároveň uviedla „... k vyjadreniam ktoré ste mi doručili nepodávame stanovisko, lebo sa tam vlastne neuvádzajú žiadne relevantné skutočnosti ku ktorým by sa mohlo vyjadrovať“.

Vzhľadom na oznámenia právnej zástupkyne sťažovateľov, predsedu okresného súdu a predsedníčky krajského súdu, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 150/91 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 10/2007.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak, ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný urobiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť vecí, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade

s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľov.

1. Pokiaľ ide o právnu zložitosť preskúmvanej veci, ústavný súd bral do úvahy skutkový stav a platnú právnu úpravu relevantnú na rozhodnutie, ako aj charakter veci. Predmetom sporu (sťažovatelia sú právnymi nástupcami jedného z pôvodných odporcov) je rozhodovanie o reštitučnom nároku (na vydanie nehnuteľností podľa zákona o mimosúdnych rehabilitáciách a zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov), ktoré tvorí od roku 1992 štandardnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov.

Ústavný súd vzal do úvahy, že v čase doručenia návrhu na začatie konania ešte nemali všeobecné súdy dostatok skúseností s interpretáciou a aplikáciou reštitučných zákonov, v dôsledku čoho bolo možné takéto spory považovať za právne zložitejšie, keďže v tom čase ešte neexistoval jednoznačný, resp. jednotiaci prístup k výkladu a aplikácii príslušných právnych noriem.

Právne spory súvisiace s uplatnením obdobných reštitučných nárokov ako ide vo veci sťažovateľov treba v zásade považovať aj za skutkovo zložité vzhľadom na potrebu zisťovať vlastnícke vzťahy ich rekonštruovaním do minulosti. Obsah príslušných súdnych spisov potvrdzuje faktickú zložitosť aj v predmetnej veci, pri rozhodovaní ktorej bolo zo strany okresného súdu potrebné zabezpečiť zaobstaranie viacerých listinných dôkazov a ich starostlivé vyhodnotenie, pričom na doterajšiu dĺžku konania mala nepochybne vplyv aj skutočnosť, že v jeho priebehu zomreli jeho pôvodní účastníci (na strane navrhovateľov i odporcov), čo vyvolalo potrebu zisťovať ich právnych nástupcov a pribrať ich do namietaného konania.

Ústavný súd síce vzal do úvahy uvedené skutočnosti, ale zároveň konštatoval, že žiadna právna a skutková zložitosť veci, prípadne nedostatok judikatúry nemôže ospravedlniť to, že viac ako 19 rokov po začatí sporu nie je vec sťažovateľov právoplatne

skončená; takáto dĺžka súdneho konania je totiž už sama osebe z ústavnoprávneho hľadiska neprijateľná a neakceptovateľná (m. m. IV. ÚS 160/03, IV. ÚS 19/04, IV. ÚS 261/07). Navyše, ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre už zdôraznil potrebu prioritného posudzovania uplatnených reštitučných nárokov zo strany všeobecných súdov (porovnaj napr. IV. ÚS 56/07, III. ÚS 377/09), a to najmä vzhľadom na účel sledovaný reštitučnými zákonmi. Ústavný súd poukazuje tiež na skutočnosť, že ani zložitnosť sporu nezbavuje sudcu ústavnej zodpovednosti za prieťahy v konaní zapríčinené nesprávnou organizáciou práce, nečinnosťou bez relevantného právneho dôvodu alebo inými nedostatkami v činnosti súdu (m. m. I. ÚS 47/96, III. ÚS 173/03).

2. Správanie sťažovateľov ako účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní, či v konaní pred okresným súdom došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatoval, že sťažovatelia (ako aj ich právny predchodca) boli v priebehu namietaného konania aktívni a poskytovali vo veci konajúcim súdom potrebnú súčinnosť. Sporu pripisovali veľký význam, čo potvrdzuje aj skutočnosť, že v ňom boli právne zastúpení kvalifikovaným právnym zástupcom, pričom ústavný súd zo spisovej dokumentácie nezistil, že by relevantnou mierou negatívne prispeli k doterajšej dĺžke konania pred okresným, resp. krajským súdom. Ústavný súd vzal tiež na vedomie, že krajský súd a ani okresný súd neuplatnili vo svojich vyjadreniach k sťažnosti k správaniu sťažovateľov žiadne námietky.

V súvislosti so skutočnosťou, že sťažovatelia sa stali účastníkmi konania až po smrti ich právneho predchodcu na základe univerzálnej sukcesie, ústavný súd poukázal na svoju konštantnú judikatúru (napr. I. ÚS 197/05 alebo IV. ÚS 251/08), podľa ktorej v súvislosti so zmenou účastníkov súdneho konania na základe univerzálnej sukcesie môžu sťažovatelia uplatňovať svoje právo na konanie bez zbytočných prieťahov aj pre štádium konania, ktoré tejto zmene predchádzalo.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 150/1991 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 10/2007.

K postupu okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 150/91

V súvislosti so skutočnosťou, že návrh na začatie konania bol v predmetnej veci podaný 28. mája 1991, ústavný súd poznamenal, že v súlade s jeho stabilizovanou judikatúrou (napr. IV. ÚS 173/05, IV. ÚS 261/07) sa jeho jurisdikcia vzťahuje len na obdobie po 15. februári 1993. Bez zreteľa na časový moment vzniku právomoci ústavného súdu ale ústavný súd v rámci posúdenia základnej otázky – či sa vec sťažovateľov prerokovala na príslušnom všeobecnom súde v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy bez zbytočných prieťahov – konštantne prihliada aj na deň začatia konania na okresnom súde a na dobu, ktorá v konaní uplynula do 15. februára 1993.

Na základe prehľadu úkonov okresného súdu ústavný súd konštatuje, že aj keď zo spisu vyplýva, že okresný súd vo veci priebežne konal, keď nariadil vo veci (spolu s obvodným súdom) viac ako 20 pojednávaní a na viacerých z nich vykonal aj dokazovanie a množstvo jednoduchých procesných úkonov, v priebehu takmer 19-ročného konania došlo aj k obdobiam jeho dlhodobej nečinnosti. Konkrétne išlo o obdobie od 3. apríla 1992 do 3. novembra 1995. V tomto období okresný súd síce konanie formálne prerušil, ale bez písomného vyhotovenia uznesenia o prerušení konania (na pojednávaní konanom 9. septembra 1994, pozn.), pričom po skončení dedičského konania po pôvodnej navrhovateľke vydal 26. mája 1995 uznesenie o pokračovaní v konaní. Ďalšiu dlhodobú nečinnosť okresného súdu v trvaní viac ako 16 mesiacov ústavný súd zistil v období od 10. mája 1996 do 26. septembra 1997. Okresný súd bol nečinný aj v období od apríla 1999, keď mu bol spis vrátený z krajského súdu, do marca 2000, keď sa uskutočnilo vo veci ďalšie pojednávanie.

Okrem toho ústavný súd hodnotí činnosť okresného súdu aj ako neefektívnu, pretože v priebehu celého sporu nepostupoval v konaní dôsledne, neorganizoval svoju prácu tak,

aby v čo najkratšej dobe zadovážil dostatok relevantných dôkazov potrebných na rozhodnutie vo veci samej. Tento záver potvrdzuje aj skutočnosť, že v poradí prvý meritórny rozsudok vo veci z 24. apríla 2001 bol nadriadeným súdom zrušený z dôvodu nedostatočne zisteného skutkového stavu, pričom do dňa rozhodnutia ústavného súdu nie je konanie o predmete sporu právoplatne skončené.

Na tomto základe ústavný súd rozhodol, že neodôvodnenými obdobiami nečinnosti, ako aj neefektívnou činnosťou okresného súdu v namietanom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

K postupu krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 10/2007

Sťažovatelia 20. decembra 2006 podali odvolanie proti rozsudku okresného súdu z 16. novembra 2006, ktorý bol krajskému súdu spis predložený 9. januára 2007. Krajský súd následne v predmetnej veci vykonal len jednoduché procesné úkony (výzva na zaplatenie súdneho poplatku za odvolanie a zisťovanie pobytu jedného zo sťažovateľov), pričom prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo až 3. decembra 2009 (takmer dva roky po predložení spisu) a do dňa rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľov krajský súd stále vo veci ešte meritórne nerozhodol (viac ako 45 mesiacov od predloženia spisu), čo podľa názoru ústavného súdu nie je z ústavného hľadiska akceptovateľné. Tieto skutočnosti [aj pri zohľadnení toho, že v priebehu odvolacieho konania zomrel jeden z navrhovateľov (29. januára 2010), čo vyvolalo potrebu zisťovať okruh jeho dedičov (právnych nástupcov)] viedli ústavný súd k záveru, že postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 10/2007 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby v zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu ústavou garantovaného práva došlo iným zásahom, príp. nečinnosťou, prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Ústavný súd preto v súlade so svojím rozhodnutím o porušení základného práva

sťažovateľov v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázal krajskému súdu, ktorý v čase rozhodovania ústavného súdu vo veci koná, aby ďalej konal bez zbytočných prietáhov. Ústavným súdom vyslovený príkaz konať vo veci bez zbytočných prietáhov je povinný rešpektovať aj okresný súd, pokiaľ tento bude v zmysle rozhodnutia odvolacieho súdu povinný v budúcnosti vykonať ďalšie úkony vo veci, prípadne aj len súvisiace s doručovaním rozhodnutia odvolacieho súdu účastníkom konania.

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Z ustanovenia § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04).

Sťažovatelia žiadali, aby im bolo priznané finančné zadost'učinenie spolu v sume 30 000 € s odôvodnením, že v čase, keď došlo k začatiu konania na okresnom súde, mal sťažovateľ v 2. rade už vybavené stavebné povolenie a vypracované plány rodinného domu, ktorý si chcel postaviť na pozemku, ktorý je predmetom sporu. *„Všetky tieto náklady boli zbytočné, lebo vzhľadom k dĺžke trvania súdneho sporu, upustil... od zámeru postaviť si*

rodinný dom, ale prišiel o nemalú sumu, ktorú investoval do dokladov a povolení, kým začal súdny spor, ktorý trvá už skoro 20 rokov.“

Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil zásadou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je v prvom rade reparácia nemajetkovej ujmy sťažovateľov (m. m. IV. ÚS 84/02).

Vzhľadom na zistené obdobia neodôvodnenej nečinnosti okresného súdu a krajského súdu a charakter neefektívnej činnosti okresného súdu, berúc do úvahy doterajšiu neprimeranú dĺžku namietaných konaní, ktorá je z ústavného hľadiska zjavne neakceptovateľná, dospel ústavný súd k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadosťučinenia spolu v sume 12 000 € obom sťažovateľom primerané konkrétnym okolnostiam prípadu. Na základe uvedeného ústavný súd A. T. priznal finančné zadosťučinenie v sume 6 000 € a na jeho zaplatenie zaviazal okresný súd sumou 4 000 € a krajský súd sumou 2 000 € do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu a obdobne J. T. priznal finančné zadosťučinenie v sume 6 000 € a na jeho zaplatenie zaviazal okresný súd sumou 4 000 € a krajský súd sumou 2 000 € do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd v zmysle citovaného znenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v súvislosti s ich právnym zastupovaním advokátkou JUDr. I. B. Ústavný súd pri rozhodovaní o úhrade trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2009, ktorá bola 721,40 €, keďže išlo o úkony právnej služby vykonané v roku

2010. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) podľa § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 13 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za každý úkon sumu po 120,23 €, čo pre dvoch sťažovateľov po znížení o 20 % (§ 13 ods. 2 vyhlášky) predstavuje sumu 384,74 € a spolu s režijným paušálom štyrikrát po 7,21 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) pre oboch sťažovateľov a zvýšení o 19 % DPH predstavuje spolu sumu 492,15 €.

Priznanú úhradu trov konania je okresný súd a krajský súd povinný zaplatiť spoločne a nerozdielne na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. októbra 2010